ÜNAK 2017
Akademik Kütüphanelerde Kaynak Yönetimi Sempozyumu
12 - 14 Ekim 2017, Atılım Üniversitesi, Ankara
ss. 91-101

E-Kaynak Yönetimi ve E-Kaynak Yönetiminde Kullanıcı Eğitimlerinin Önemi: Özyeğin Üniversitesi Kütüphanesi Örneği

Zeynep İSPİR[1] ve Haşim MARKUŞ[2]

Öz

Gelişen teknoloji ile birlikte yeni nesil üniversitelerin bu teknolojiye ayak uydurmaları beklenmektedir. Teknolojik gelişmelerle bilginin kayıt altına alındığı ortam değişmiş ve elektronik ortamda bilgi kaynakları ortaya çıkmıştır. Gelişmelere paralel olarak üniversite kütüphanelerinin e-kaynaklara ilgisinin arttığı bilinmektedir. Bu artışla birlikte e-kaynak yönetimi ve e-kaynaklarda kullanıcı eğitimi kavramları ortaya çıkmaktadır ve kaynakların verimli kullanımı da birçok avantajı beraberinde getirmektedir. Akademik çalışmalar, araştırmalar, eğitimler, literatür taramaları, yayın analizlerinin gözlemlenmesi gibi konular, e-kaynak kullanımını arttırmada pozitif yönde etki sağlamaktadır. E-kaynak arama sistemleri sayesinde daha hızlı ve daha etkin sonuçlara ulaşılabilmektedir. Arama sistemlerinin kullanımı; doğru bilgiye doğru yollarla ulaşılması, sonuçların filtrelenmesi, kampus içi ve kampus dışı kullanımlar gibi birden fazla çözümü de beraberinde getirmektedir. Bu çözüm ile birlikte e-kaynak yönetiminde kullanıcı eğitimleri ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Ortaya çıkan ihtiyaçlar doğrultusunda, Özyeğin Üniversitesi kütüphane kullanıcılarından oluşan bir grup ile 10 soruluk odak grubu çalışması yapılmıştır. Sorulan sorular aracılığı ile kullanıcıların elektronik kaynak bilgileri, kütüphane koleksiyonu hakkındaki değerlendirmeleri, yapılan duyurularla ilgili düşünceleri, kullanıcı eğitimlerinin yeterliliği hakkındaki yorumları gibi veriler toplanmış ve analiz edilmiştir. Veri analizi yapılırken sorulan her soru kişi bazında yüzdelik dilimlere göre bölünmüştür. Yanıtlar da bu yüzdelik dilimlere göre puanlandırılmış ve bildiride paylaşılan bulgulara ulaşılmıştır. Bulgulardan faydalanılarak e-kaynak kullanımında kullanıcı eğitimlerinin önemi üzerinde durulmuş, kullanıcı eğitimlerinin e-kaynak yönetiminde önemli bir yere sahip olduğu gözlemlenmiştir.

Anahtar sözcükler: *Kütüphane kullanıcı eğitimi, e-kaynaklar, e-kaynakların doğru kullanımı, e-kaynak yönetimi.*

Giriş

Bilginin kullanıcıya ulaşmasında geçmişten günümüze kadar gelen sürede e-kaynaklardan öğrenmenin arttığı gözlemlenmektedir. Bu gelişmenin en önemli sebebi ise, mekânların basılı kitaplara yeterli alanı sağlayamamasıdır. Türkiye'de bulunan kütüphanelerin her basılı yayını kütüphanede bulundurmaya çalışması mekânların doluluk oranını bir hayli arttırmıştır. Böylece, bilgiler elektronik olarak (pdf, dos, xls, vb.) kullanıcının hizmetine sunulmaya başlanmıştır. Daha ulaşılabilir bir kaynak olan e-kaynakların kullanımı gün geçtikçe artmaktadır. Artış ile birlikte elektronik kaynak yönetimi kavramı ortaya çıkmıştır. Bu kavramı, doğru kaynakların seçilmesi, kullanıcılara etkin bir şekilde kullandırılması ve analiz edilmesi olarak açıklayabiliriz.

Kaynakların kullanıcılar tarafından etkin bir şekilde kullanımının sağlanması ile de kullanıcı eğitimi kavramının ortaya çıktığı görülür. Özellikle günümüz teknolojisinde, koleksiyonlarda kendisine geniş yer bulan e-kaynaklar kütüphaneciler ve kullanıcılar için erişimden kullanıma pek çok avantajı beraberinde getirmektedir. Bu avantajların daha etkin kullanımında kullanıcı eğitimlerinin gerekliliği kendini göstermektedir. Kullanıcıların

[1] Kütüphaneci, Özyeğin Üniversitesi Kütüphanesi, zeynep.ispir@ozyegin.edu.tr
[2] Kütüphaneci Özyeğin Üniversitesi Kütüphanesi, hasim.markus@ozyegin.edu.tr

mevcut hizmetler hakkında yeterli bilgiye sahip olmaması etkili tanıtım faaliyeti olarak tanımlayabileceğimiz eğitimler ile çözülebilmektedir.

E-Kaynak ve e-kaynak yönetimi nedir?

Elektronik bilgi kaynaklarının literatürde yer alan tarihteki tanımlarına bakacak olursak; bir kütüphane personelinin kütüphane kullanıcılarına verdiği hizmetler olan CD-ROM, disket, manyetik band gibi elektronik ortamlarda sağlanan kaynaklardır. Günümüz kaynaklarına yönelik olarak yapılan tanımlara göre ise bir kütüphanenin koleksiyonundaki elektronik dergiler ve kitaplar, veri tabanları, DVD-ROM ve CD-ROM'lar, taşınabilen harici diskler, çevrim içi ve çevrim dışı erişilebilen internet kaynakları elektronik kaynakları oluşturmaktadır (Al ve Al, 2003, s. 3).

Başka bir tanımda da elektronik kaynaklar, Anglo Amerikan Kataloglama Kuralları 2 (2002) tarafından, bir bilgisayarın veya başka herhangi bir elektronik aygıtın kullanılması yoluyla kodlanmış ve erişime açılmış herhangi bir iş olarak tanımlanmıştır. E-kaynaklara bilgisayar ağları vasıtasıyla uzaktan erişilebilir ya da bilgisayara veya yardımcı donanıma takılmak üzere tasarlanan diskler, kasetler, kartuşlar ve flaş gibi e-kaynak taşıyıcıları aracılığıyla doğrudan erişilebilir (Isibika ve Kavishe, 2018, ss. 109-125).

Elektronik kaynak sistemlerini iki bölümde inceleyebiliriz: Kütüphane yönetimi ile ilgili sistemler ve bilgiye erişim ile ilgili sistemler. Kütüphane yönetimi ile ilgili sistemler; kütüphane içinde ödünç verme, sağlama derme yönetimi gibi işlemlere kolaylık getiren elektronik kaynaklar iken bilgiye erişim ile ilgili sistemler de internet aracılığı ile çevrimiçi veri tabanlarına bağlandığımız veya yerel (LAN) ya da geniş alan ağları (WAN) sayesinde bazı CD-ROM kaynaklarını taradığımız elektronik kaynaklardır (Olcay, 1997).

Literatürdeki bu tanımlardan yola çıkarak elektronik bilgi kaynaklarını bilgisayar ya da internet gibi uzaktan bir ağa bağlanarak bilgisayar üzerinden işletilen, okunan veri programları olarak tanımlayabiliriz. Yaygın olarak kullandığımız e-kaynakları; yazılım uygulamaları, elektronik metinler, bibliyografik veri tabanları, kurumsal arşivler, web siteleri, elektronik kitaplar, elektronik dergi koleksiyonu gibi kaynaklardan oluştuğunu söyleyebiliriz.

Elektronik kaynak alımlarında kaynak sağlayıcı ile alıcı yani kütüphane arasında bir lisans anlaşması imzalanmaktadır. Bu lisans anlaşmalarında da amaç sağlayıcı ve alıcı arasındaki şartların belirlenmesidir (Atılgan ve Yalçın, 2009). Yapılan çalışmalarda lisans anlaşmalarında en önemli ögeler kullanıcı grupları ve kütüphanelerin sahip oldukları haklardır (Taşkın, 2014).

Elektronik kaynak yönetiminin yaşam döngüsünü kullanıcıların ihtiyaçlarına yönelik olarak kaynakları sağlanması, sağlanan bu kaynakların kullanıcılara sunulması, kullanıcıların bu kaynakları kullanmaları, ardından da kütüphaneciler tarafından kullanım istatistiklerinin alınıp analiz edilmesi olarak tanımlayabiliriz. Şekil 1.'de elektronik kaynak yönetimi şema ile gösterilmiştir.

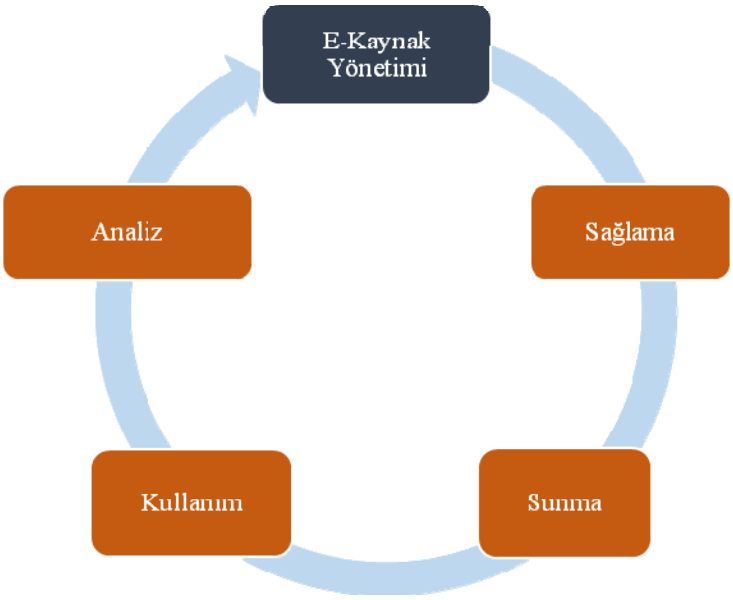

Şekil 1. E-kaynak yönetimi

Türkiye'de Durum

Türkiye'de elektronik kaynak anlaşmaları birkaç şekilde yapılmaktadır. Üniversiteler kendileri aboneliklerini gerçekleştirerek ya da ANKOS (Anadolu Üniversite Kütüphaneleri Konsorsiyumu) ve ULAKBIM (Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi) destekleri bu anlaşmaları yapmaktadırlar. ANKOS'ta çalışmalar konsorsiyum tarafından yürütülür ve kurumlar anlaşmaları kendileri imzalarlar. ULAKBIM tarafından yürütülen EKUAL'de (Elektronik Kaynaklar Ulusal Lisansı) ise süreç farklı ilerler. Anlaşmalar ULAKBIM tarafından imzalanır ve bütçe de yine ULAKBIM'e aittir (Taşkın, 2014).

Üniversite kütüphaneleri elektronik kaynak ihtiyaçlarını yukarıda belirtilen biçimlerde gidermekte ve koleksiyonlarını gelişmektedirler. Böylece kütüphanelerde, kütüphane kullanım koşulları, kütüphane hizmet ve olanakları, kütüphane kaynakları arama motorları, web kaynakları, farklı bilgi kaynaklarını tanıma, bilgiyi arama, bulma ve doğru kaynağı seçme gibi farklı ihtiyaçlar doğmaktadır. Bu ihtiyaçları gidermek amacı ile de kullanıcı eğitimleri ortaya çıkmaktadır.

E-Kaynaklarda kullanıcı eğitimi

Kütüphane kullanıcılarının kütüphanede bulunan kaynaklardan haberdar etmek, ulaşacakları bilgiye karşı pozitif davranış sergilemelerini sağlamak, bu kaynakların kullanımına onları teşvik etmek ve ihtiyaç duydukları becerileri kazanmalarını sağlamaktır (Cribb, 1981). Bu noktada elektronik kaynaklarda kullanıcı eğitimi kavramı kullanıcıların bilinçlendirilmesi ve gereksinim duydukları kaynakları kullanabilmeleri hususunda beceri kazandırılması şeklinde iki aşamalı olarak kendini gösterir.

Günümüz kütüphanelerinde e-kaynaklar kendilerine bu kadar geniş yer bulmuşken kullanım istatistiklerinin düşük olduğu görülmektedir. Bu ters orantı, kullanıcı eğitimi, kullanıcıya tanıtım gibi konuların eksikliğinden ortaya çıkmaktadır. Kullanıcı eğitimlerinde en önemli nokta kullanıcıların gereksinimlerini anlayabilmek ve bu doğrultuda kullanıcıya yönelik bir eğitim programı hazırlamaktır. Bu eğitim programları kullanıcılara birebir ya da gruplar halinde sunulabilir. Verilen eğitimlerden sonra söz konusu gereksinimlerin karşılanıp karşılanmadığı kesinlikle analiz edilmelidir. Verilen eğitim çeşitlerinden başlıcaları; oyunlaştırma, oryantasyon programları, öğretici videolar, online eğitimler, tanıtım rehberleri, üniversitede kütüphane kullanımı dersleri ve birebir anlatımlardır.

Dünyada Kullanıcı Eğitimi Uygulamalarından Örnekler

Gülçin Cribb (1981) "Kütüphanelerde Kullanıcı Eğitiminin Önemi" adlı makalesinde kullanıcı eğitiminin tarihçesinden bahsetmiş ve konu ile ilgili şu sözlere yer vermiştir:

> Amerikan Kütüphaneciler Derneği (American Library Association - ALA) bünyesi içinde, 1967'de ilk kez Kütüphane Kullanıcısı Eğitimi Sürekli Komisyonu kurulmuştur. Şimdi ise, derneğin salt bu konu ile ilgilenen en az 8 ayrı alt komisyonu bulunmaktadır. Sürekli komisyon, diğer alt komisyonların faaliyetlerini denetleyip, aralarında eşgüdüm sağlamaktadır. Amerika'da 1967'den bu yana bu alandaki faaliyetler o denli arttı ve ilgi öylesine çoğaldı ki, sürekli komisyon bu konu ile ilgili, tek başına başa çıkamaz oldu, 1971'de Yüksek Okul ve Araştırma Kütüphaneleri Derneği (Association of College & Research Libraries - ACRL) Bibliyografya Eğitimi Geçişi Komisyonunu kurdu. Bu komisyonun görevi uygulanmakta olan kullanıcı eğitimi programları hakkında tüm bilgilerin bir araya getirilebileceği bir toplama merkezi kurmak; mevcut programları ve materyalleri değerlendirme yöntemlerini araştırmak ve eğitim programları ile ilgili sorunları araştırmaktı. Daha sonra, 1972'de, Eastern Michigan

> Üniversitesinde, Project LOEX adlı kütüphane oryantasyonu ve eğitimi ile ilgili materyallerin değiş tokuşu projesi anlamına gelen bir merkez kuruldu. (s. 93)

Amerika'da bu çalışmalara ek olarak Ohio State Üniversitesi'nde bir sömestrde 8600 birinci sınıf öğrencisine kullanıcı eğitimi verebilecek bir program düzenlenmiş, Iowa State Üniversitesinde de 90 yıldır uygulanmakta olan bibliyografya eğitimi programına yılda 6000 kişi katılmaktadır. Bu eğitim, tam gün görevli 5 eğitmen, bir bölüm başkanı ve bir sekreter ile sürdürülmektedir. Öğrencilerin mezun olabilmesi için bu dersten geçer not alması gerekmektedir. İngiltere Milli Kütüphanesi Araştırma ve Geliştirme Birimi'nin kullanıcı eğitimi ile ilgili yaptığı birçok araştırma ve projeden biri slayt-teyp-kitap programdır. Mali desteğini sağlayarak kurulmasına ön ayak olduğu Loughborough Teknoloji Üniversitesi'ndeki "Kullanıcı Eğitimi Enformasyon Bürosu"nda İngiltere kütüphanelerinde ve başka ülkelerde kullanılan kullanıcı eğitimleri materyalleri toplanmaktadır. Merkez yılda üç defa mikro fiş biçiminde yayınlamaktadır ve böylelikle kullanıcı eğitimi materyali hazırlamak isteyen kütüphaneciler için başvuru kaynağı sağlanmaktadır (Cribb, 1981, s. 94). "Kullanıcı eğitimi konusunda, ulusal ve uluslararası bağlamda birçok toplantı düzenlenmiş ve düzenlenmektedir. Bilgiyi korumayı, aymayı ve geliştirmeyi hedef alan UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization), özellikle bilim ve teknoloji alanında eğitim programları geliştirmek üzere önemli bir adım atarak UNISIST'i (United Nations International Scientific Information System) kurmuştur. 1973'de faaliyetlerine başlayan UNISIST'in başlıca amacı mevcut ve gelecekteki bilgi sistemleri ağını geliştirerek birleştirmektir. Bu çalışmaları arasında kullanıcı eğitimi ile ilgili olarak üç rehber kitap yayınlamıştır:

1) Education and Training of Users of Scientific and Technical Information
2) Guideliness fort he organization of Training Courses, Workshops and Seminars in Scientific and Technical Information and Documentation.
3) Guideliness fort he Evaluation of Training Courses, Workshops and Seminars in Scientifix and Technical Information and Documentation.

UNESCO ayrıca, 1976'da birincisi Roma'da ikincisi Bangkok'ta olmak üzere iki seminer düzenlemiştir. Bunlardan başka 1979'da Cambridge'de konuyla ilgili bir toplantı düzenlenmiştir. Bunu Oxford'da 1981'de yapılan bir başka toplantı izlemiştir. Bu toplantı her tür kütüphanede kullanıcı eğitimini ele alan ilk uluslararası toplantı olma özelliğini taşımaktadır" (İnce, 1989, s. 21).

Türkiye'de de bu gelişmeler ışığında kullanıcı eğitimleri, kütüphanelerde seminerler, oryantasyon programları ve bireysel programlarla birlikte uygulanmakta ve geliştirilmektedir.

Bilgi Okuryazarlığı

1974 yılında Zurkowski bilgi okuryazarlığı kavramına ilk defa değinmiştir ve 1987 yılında bu kavram Educational Research for Information Center (ERIC) literatüründe yerini almıştır (Kurbanoğlu, 2010, ss. 723-724). Bilgi okuryazarlığı, literatürde şu cümlelerle tanımlanmıştır: "Bilgi okuryazarlığı, bireylerin kişisel, sosyal, mesleki ve eğitime yönelik hedeflerine ulaşmalarını sağlamak için yaşamın her alanında bilgiyi etkin şekilde arama, değerlendirme, kullanma ve yaratma becerisidir" (Alexandria Proclamation, 2005). "Bilgi okuryazarlığı, bilgi problemlerini çözme becerisidir" (ALA, 2000). Bu tanımlardan yola çıkarak bilgi okuryazarları bireylerin, eğitim aktivitesi ile birlikte bilgiye erişim, sorun çözme, çözüm üretme ve bilgiyi kullanma becerilerini geliştirmeyi amaçlamaktadır ve bu alanda öncü grup kütüphanecilerdir.

Kütüphanelerde kullanıcı eğitimi 5 temel programdan oluşur. Bunlar:

1) ***Oryantasyon****:* Kullanıcının kütüphaneye ilk defa gelmesi ve burayı tanımasını kapsar.
2) ***Ders ilişkili eğitim:*** Kütüphanecinin kullanıcılara mevcut derslerine katılarak kütüphane kullanımını anlatmalarıdır.
3) ***Ders entegreli eğitim:*** Kütüphane kaynaklarının kullanıcılar tarafından nasıl kullanılacağının anlatıldığı derslerdir.
4) ***Takım öğretimi:*** Öğretim üyeleri ile kütüphaneciler ortak olarak kütüphane kullanımını anlatmak için ders hazırlarlar.
5) ***Ayrı kurslar:*** Kütüphaneciler tarafından verilen derslerdir. Bu dersler kredili ya da kredisiz olabilir (Aldemir, 2003, s. 276).

Amerika Birleşik Devletleri'nde bazı üniversitelerde mezun olacak öğrencilerin bilgi okuryazarı bir birey olmaları gerekliliği üzerinde durulmuştur. California (1994), Kentucky (1995) ve Utah (1996)'da buna yönelik olarak üniversitelerin ders programlarıyla bilgi okuryazarlığının bütünleştirilmesi yolu izlenmiştir (Aldemir, 2003, s. 277).

Türkiye'de de bilgi okuryazarlığı kavramı ilk olarak Gürdal tarafından 1998 yılında incelenmiştir (Gürdal, 1998). Bilgi okuryazarı özelliklerine sahip olmak yaşam boyu öğrenmeyi de beraberinde getirir (Gürdal, 2000). Bu alanda bilinen ilk uygulamalı çalışma, Kurbanoğlu ve Akkoyunlu tarafından 2001 yılında bir ilköğretim okulunda uygulanan programdır (Aldemir, 2003, s. 276). Üniversitelerde de uygulamaya yönelik olarak çalışmalar mevcut olup geliştirilmektedir.

E-Kaynaklarda Kullanıcı Eğitimi: Özyeğin Üniversitesi Kütüphanesi Örneği

Özyeğin Üniversitesi Kütüphanesi koleksiyonu 50.000 basılı kitap ve dergi, 3.000 DVD, 409.000'den fazla e-kitap, 80.000'i aşkın e-dergiden oluşur ve kütüphane kullanıcılarına 7/24 hizmet sağlar. Teknolojik gelişmeleri takip ederek özellikle elektronik koleksiyonunu geliştirir. Bilgi kaynaklarının yanı sıra bilgi teknolojisi ekipmanları ve zeka oyunlarını da koleksiyonuna dahil etmiş olan Özyeğin Üniversitesi Kütüphanesi, mobil teknolojileri de kullanarak kullanıcılarının araştırma ve eğitim ihtiyaçlarını kampus dışında da destekler. ("vizyon ve misyon", 2016)

- 50,000+ kitap
- 409,000+ e-kitap
- 3,000+ DVD
- 80,000+ e-dergi
- 74 veri tabanı
- 2600 m2
- 30 kullanıcı bilgisayarı
- 23 grup çalışma odası
- 7/24 çalışma alanı

Şekil 2. Özyeğin Üniversitesi koleksiyon verileri

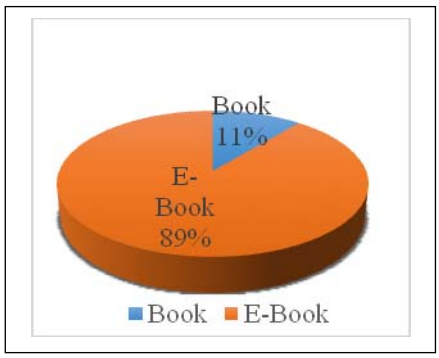

Şekil 3. Özyeğin Üniversitesi koleksiyon dağılımı

Özyeğin Üniversitesi Kütüphanesi de bilgi okuryazarlığı adı altında kullanıcıları için kullanıcı eğitim programları hazırlar. Bu kullanıcı eğitim programları akademik personelle birlikte planlanmaktadır. Planlanan bu program öğrencilerin ders programlarına entegre edilerek kullanıcı eğitimleri desteklenir. Bu eğitimler alanında uzmanlaşan kadrosu ile fakülte kütüphanecileri tarafından yapılmaktadır.

Kullanıcı eğitimi programları dört temel yöntem ile kullanıcıya sunulmaktadır. Bunun yanı sıra oyunlaştırma yöntemi olan "LIBERO (Library Hero: Kütüphane Kahramanı)," ile de kullanıcıların eğitimleri desteklenmeye başlanmıştır.

Genel Oryantasyon Programları: Bu program akademik dönem başında yeni kullanıcılar için üniversite oryantasyon programı ve kütüphane turlarını içermektedir.

Bireysel Programlar: Bireysel olarak ya da küçük gruplar halindeki kullanıcılardan gelen istekler üzerine yaptıkları çalışmalara destek vermek amacı ile düzenlenen programlardır. Aynı zamanda yeni başlayan akademik personele hoş geldiniz ziyaretleri de programın içinde yer almaktadır.

Derse/Konuya Özel Programlar: Mevcut öğrencilerin öğretim programına senkronize edilmiş şekilde tasarlanan program çeşididir. Hazırlık sınıfları için temel seviyede kütüphane eğitimleri, lisans için derse entegre edilmiş (BUS 101 ve BUS 102), lisans üstü ve doktora programları için her yıl takvime göre değişen bir program tasarlanmıştır.

Öğrenci Gelişim Seminerleri: Yeni başlayan her öğrencinin zorunlu olarak aldığı SEC 101 dersi kapsamında öğrenci gelişim seminerleri ve oyunlaştırılmış kütüphane eğitimi programları düzenlenmektedir. Bu seminerlerin başlıkları şu şekildedir: Bilginin Yolculuğu, Aşırmadan Kullanmak, Sen Seç (bir veri tabanının bilinmeyen yönleri), Google'lamak (İnternet kaynaklarının değerlendirilmesi).

SEC 101 dersi adı altında oyunlaştırılmış kütüphane eğitimi olan LIBERO da kullanıcı eğitimleri programında kullanılmaktadır. LIBERO kullanıcılara kütüphane kaynak ve hizmetlerini kullandırmak, kullanıcıların farkındalıklarını, bilgi ve becerilerini artırmak için interaktif ve eğlenceli formatta tasarlanmış etkinliğin adıdır. Bu oyun takımlar halinde kütüphane personelinin danışmanlığında oynanır.

Aşağıda bu eğitimlerin 2016-2017 verileri verilmiştir.

Tablo 1. 2016-2017 kullanıcı eğitimi verileri

Ders ve Fakülte	Eğitim Sayısı	Katılımcı	Süre (dk.)
Mimarlık Fakültesi	4	60	190
İşletme Fakültesi	5	192	210
Uygulamalı Bilimler Fakültesi	1	4	40
Sosyal Bilimler Fakültesi	1	20	50
Yabancı Diller Yüksekokulu	68	1087	2720
GARM 406	1	4	40
PSY 501	1	10	30
ENG101	17	471	680
SEC101	9	57	410
SEC302	1	25	35
SEC 401	2	26	80
Toplam	**110**	**1956**	**4485**

2016-2017 eğitim öğretim yılında Özyeğin Üniversitesi Kullanıcı eğitimleri 110 eğitimle**,** 1956 katılımcıya, 4485 dakika ile tamamlanmıştır.

Bu eğitimlerin sonunda Özyeğin Üniversitesi lisans ve lisansüstü öğrencilerinden 9 kişilik bir Odak grup oluşturulmuştur ve bu gruba 10 adet soru yöneltilmiştir. Sorular kütüphane eğitimlerinde kütüphanecilere sıkça sorulan sorulardan yola çıkılarak hazırlanmıştır. Yapılan bu nitel çalışmanın sonrasında ulaşılan sonuçlar yüzdelik değerlere çevrilmiştir. Kullanıcıların verdiği yanıtlar 1'den 10'a kadar puanlandırılmıştır. Aşağıda bu sorular yer almaktadır:

1. E-Kaynak dendiğinde aklınıza ne tür kaynak çeşitleri gelmektedir, e-kaynakları tanımlayabilir misiniz?
2. Kütüphanenin e-kaynak koleksiyonu konu ve içerik bakımından ihtiyaçlarınızı karşılıyor mu?
3. E-kaynak kullanımlarında en sık karşılaştığınız sorunlar nelerdir?
4. Kütüphane tarafından yapılan e-kaynak duyuruları hakkında görüşleriniz nelerdir? Takip ediyor musunuz? Bunların sizce ne yönde faydaları vardır? (Yardım sayfaları, broşürler vb.)
5. Bildiğiniz e-kaynak platformları var mı? Bunlardan hangilerini yoğun olarak kullanmaktasınız?
6. Araştırma konunuz ile ilgili e-kaynaklara okul içinde veya okul dışında hangi yollarla erişiyorsunuz?
7. Kullanıcı eğitim çalışmaları sizce yeterli mi? Bu çalışmaların arttırılması ya da değiştirilmesini ister misiniz? İstediğiniz bir eğitim çalışması var mıdır?

8. Kütüphaneden tarama ve kişiselleştirmeye yönelik örnek çalışmalar yapılmasına nasıl bakıyorsunuz? (Kullanıcıya özel profil, klasör, tarama ve posta hizmetleri, diğer e-kaynaklarla bağlantı kurma, arayüz özelleştirme, birden çok veritabanını birlikte arama seçenekleri oluşturma ve keyword oluşturma)

9. Sizce kullanıcı eğitimlerinin e-kaynak yönetimi açısından önemi nedir?

10. E-Kaynaklardan maksimum yararı sağlamak için önerileriniz nelerdir?

Odak Grubu Çalışması Bulguları

Odak grubu çalışması sonucunda verilen yanıtlar 1'den 10'a kadar puanlandırılmış ve bu puanlar yüzdelik değerlere çevrilerek oranlar oluşturulmuştur. Ulaşılan bulgular aşağıda grafiklerle gösterilmiştir.

Kullanıcıların elektronik kaynaklar hakkındaki bilgilerini ölçmek amacı ile, Odak grubu çalışmasındaki 9 kullanıcıya sorulan sorular sonucunda aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

Bu çalışma sonucunda katılımcıların %80,6'sının e-kaynak bilgisinin olduğu, %19,4'ünün de e-kaynak bilgisinin olmadığı gözlemlenmiştir (Şekil 4).

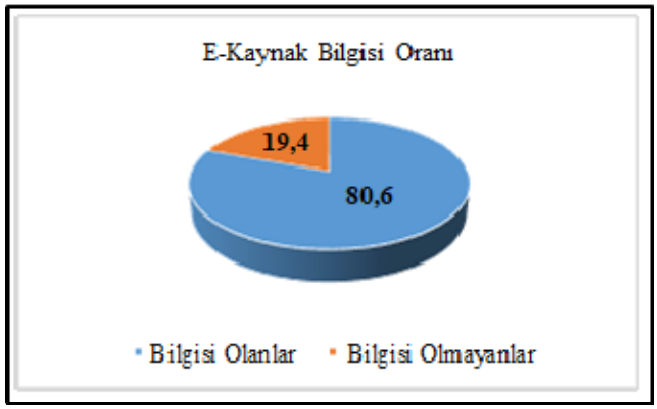

Şekil 4. E-kaynak bilgisi oranı

Kullanıcılara kütüphane koleksiyonunun araştırmaları için yeterli olup olmadığı bilgisini ölçmek amacı ile sorulan bu soru ile aşağıdaki veriler elde edilmiştir.

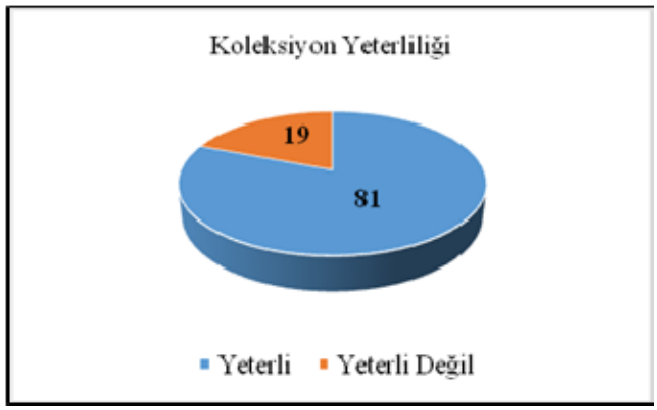

Şekil 5. Koleksiyon yeterliliği oranı

Yapılan Odak grubu çalışması sonucunda katılımcıların %81'inin Özyeğin Üniversitesi Kütüphanesinin elektronik koleksiyonunun yeterli olduğunu, %19'unun da yetersiz olduğunu düşündüğü saptanmıştır.

Kullanıcıların kütüphane tarafından yapılan duyurular hakkındaki bilgilerini ve takibini ölçmek amacı ile sorulan soru ile aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

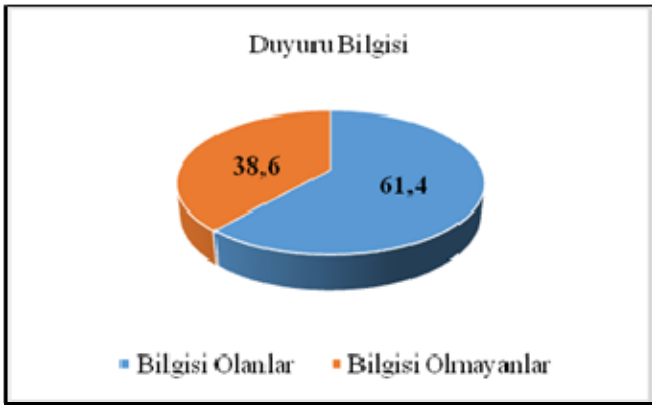

Şekil 6. Duyuru bilgisi oranı

Yapılan bu çalışma sonucunda katılımcıların %%61,4'ünün duyuruları yeterli bulduğu, %38,6'sının da bu duyuruları yetersiz bulduğu görülmüştür.

Kullanıcılara kütüphane tarafından verilen eğitimleri yeterli bulup bulmadıkları sorusu sorulmuş ve alınan yanıtlar sonucunda aşağıdaki veriler elde edilmiştir.

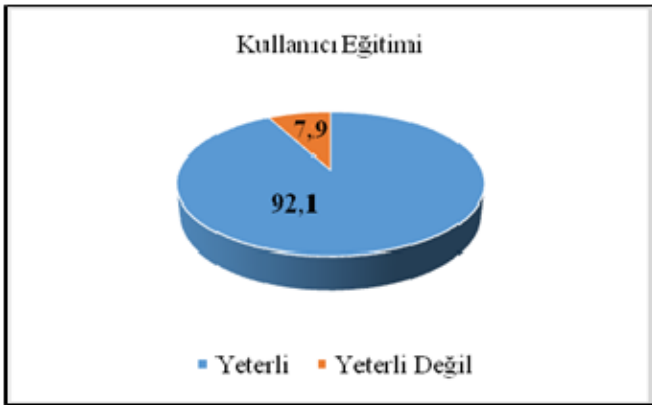

Şekil 7. Kullanıcı eğitimi oranı

Odak grubu çalışması sonucunda katılımcıların %92,1'inin kullanıcı eğitimlerini yeterli bulduğu, %7,9'unun da yetersiz gördüğü saptanmıştır.

Kullanıcıların kullanıcı profili tarafındaki ihtiyaçları sorulduğunda aşağıdaki bulgular elde edilmiştir.

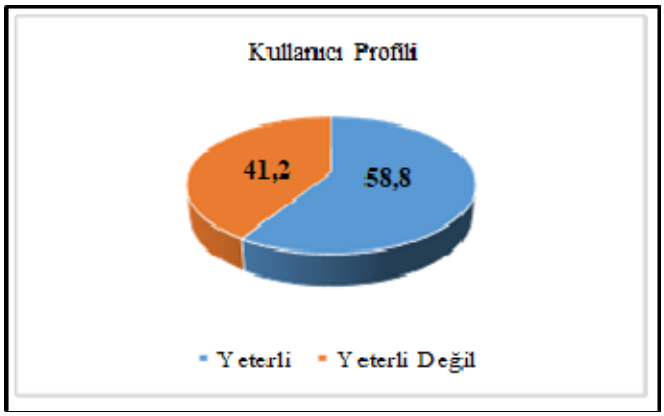

Şekil 8. Kullanıcı profili oranı

Yapılan Odak grubu çalışması sonucunda katılımcıların %58,8'inin e-kaynak kullanıcı profili oluşturma ve özellikleri konusunda Özyeğin Üniversitesi kütüphanesini yeterli bulduğu, %41,2'sinin de kullanıcı profilini yetersiz bulduğu görülmüştür.

Kullanıcılara verilen eğitimlerin kullanıcılar tarafından ne derecede önemli olduğunu anlayabilmek adına sorulan bu soru ile aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

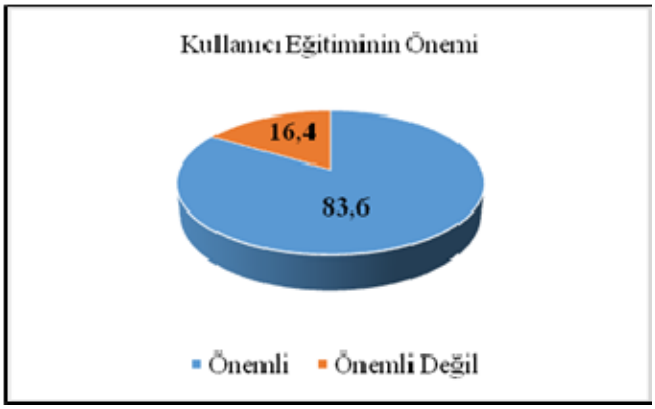

Şekil 9. Kullanıcı eğitiminin önemi oranı

Bu çalışma sonucunda katılımcıların %83,6'sı kullanıcı eğitimlerini önemli bulurken, %16,4'ü de kullanıcı eğitimlerinin önemli olmadığını belirtmiştir.

Kullanıcıların kaynaklara kurum içi ve kurum dışı erişim yöntemlerinin bilgisini ölçmek amacı ile sorulan soru ile aşağıdaki bulgular elde edilmiştir.

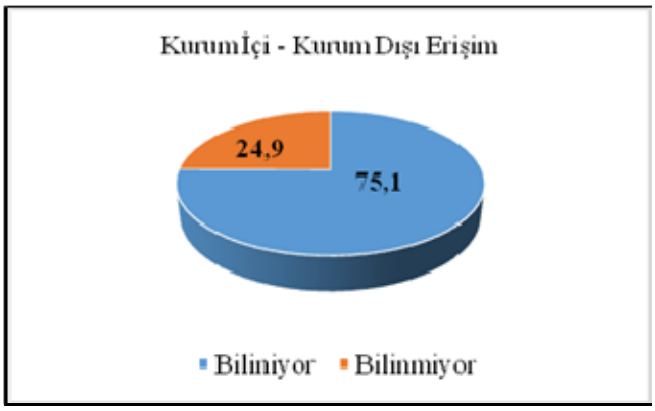

Şekil 10. Kurum içi-kurum dışı erişim oranı

Odak grubu çalışması sonucunda katılımcıların %75,1'i kurum içi ve kurum dışı erişim hakkında bilgi sahibi iken, %24,9'unun da yeterli bilgisi olmadığı tespit edilmiştir.

Sonuç ve Öneriler

2008 yılında kurulan Özyeğin Üniversitesi bu tarihten itibaren veri tabanı abonelikleri ile elektronik veritabanı hizmetine başlamış olup 2008 yılında da ANKOS'a katılmıştır. Aradan geçen dokuz yıl sonunda 74 tane veri tabanı, 409.000 e-kitap ve 80.000 e-dergi ile kullanıcılara hizmet vermektedir. Hizmete sunulan kaynakların maksimum fayda sağlaması ve yeni bilgilerin üretilmesi kullanıcı eğitimleri ile desteklenmiştir.

Kullanıcı eğitimleri ile birlikte e-kaynakların yaygın olarak kullanıldığı yapılan odak grubu çalışması ile görülmüştür. Bununla birlikte analiz etmek ve yeni dönemde eksiklikleri gidermek için odak grubu çalışması sonuçları yol gösterici olmuştur. Üniversitemizde bulunan kullanıcıların %80,6'sı elektronik kaynaklardan haberdar olduğu belirlenmiştir.

Elektronik kaynaklardan haberdar olmayan %19,4'lük bir kısım kullanıcı için bu oranın en aza indirilmesine yönelik olarak çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmalar arasında yukarıda bahsi geçen kullanıcı eğitimlerine ek olarak duyuru mailleri, kütüphane web sayfası üzerinden duyurularda bulunma ve sosyal medya duyuruları da yer almaktadır.

Kullanıcıların %81'i Özyeğin Üniversitesi Kütüphanesi koleksiyonunu yeterli bulmuştur. Bu oranı yükseltmek için kütüphanemiz yeni veri tabanı anlaşmaları ile elektronik kaynakların sayılarının arttırılması ve koleksiyonun geliştirilmesi üzerinde çalışmalarına devam etmektedir.

Kütüphane kullanıcılarının %61,4'ü kütüphane tarafından yapılan duyurular hakkında bilgiye sahiptir ve bu duyuruları takip etmektedir. Bu oranı arttırmak için kullanıcı eğitimlerinde duyuruların sık sık takip edilmesinin gerektiği vurgulanmaktadır.

Kullanıcıların %83,6'sı kullanıcı eğitimlerinin önemli olduğunu belirtmektedir. Kullanıcıların %92,1'i de kullanıcı eğitimlerinin yeterli olduğunu düşünmektedir. Bu sayının arttırılması için yeni bir oyunlaştırma projesi olan LIBERO tasarlanmış olup bunun yanında oryantasyon videoları da kullanıcılara sunulmaya başlanmıştır.

Kullanıcıların %58,8'i elektronik ortamda kullanıcı profili oluşturma konusunda bilgiye sahiptir. Kullanıcı profilinin geliştirilmesi için sağlayıcı firmalar ile görüşmeler yapılmaktadır.

Kullanıcıların %75,1'i kurum içi ve kurum dışı kütüphane kaynaklarına erişim yolları hakkında bilgi sahibidir. Geriye kalan %24,9'luk kısım için kullanıcı eğitimlerinde kurum içi ve kurum dışı kaynaklara nasıl ulaşabileceklerine dair gerekli bilgilerin üstünde durulmaya başlanmıştır.

Yapılan çalışmalarla birlikte kütüphanecilerin daha ayrıntılı duyuruları yapması ve profil geliştirme çalışmaları üzerine yoğunlaşması gerektiği gözlemlenmiştir. Kullanıcıların duyuruları zamanında takip etmesi, kullanıcı eğitimi çalışmalarına katılması, kütüphanecilerle birlikte çalışması, kendilerine sunulan kullanıcı hizmetlerini öğrenmesi ve kullanması, yeni kaynaklar buldukça kütüphanecilere önerilerde bulunması önerilmektedir.

Kaynakça

Al, U. ve Al, P. (2003). Elektronik bilgi kaynaklarının seçimi. *Bilgi Dünyası*, *4*(1), 1-14.

Aldemir, A. (2003). *Bilgiye erişimde yeni yaklaşım: Bilgi okuryazarlığı.* http://kaynak.unak.org.tr/bildiri/unak03/u03-29.pdf adresinden erişildi.

Alexandria proclamation on information literacy and lifelong learning: Beacons of the information society. (2005). https://www.ifla.org/publications/beacons-of-the-information-society-the-alexandria-proclamation-on-information-literacy adresinden erişildi.

American Library Association. (2000). *Information literacy: A position paper on information problem solving*. Wisconsin: Wisconsin Educational Media Association.

Atılgan, D. ve Yalçın, Y. (2009). Elektronik kaynakların seçimi ve değerlendirilmesi. *Türk Kütüphaneciliği*, *23*(4),769-802.

Cribb, G. (1981). Kütüphanelerde kullanıcı eğitiminin önemi. *Türk Kütüphaneciliği*, 30(2), 90-99.

Gürdal, O. (1998). Yaşam boyu öğrenme etkinliği: Enformasyon okuryazarlığı. *Türk Kütüphaneciliği*, 14(2), 176-187.

Gürdal, O. (2000). Yaşamboyu öğrenme etkinliği. *Türk Kütüphaneciliği*, 14(2), 76–187.

İnce, N. (1989). *Özel kütüphanelerde kullanıcı eğitimi* (Yayımlanmamış bilim uzmanlığı tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Isibika, I. S., ve Kavishe, G. F. (2018). Utilisation of subscribed electronic resources by library users in Mzumbe university library, Tanzania. *Library Review*, *67*(1/2), 109-125.

Kurbanoğlu, S. S. (2010). Bilgi okuryazarlığı: Kavramsal bir analiz. *Türk Kütüphaneciliği*, 2(4), 723-747.

Olcay, E. (1997). *Elektronik bilgi kaynakları ve derme geliştirme politikaları*. http://inet-tr.org.tr/inetconf3/bildiriler/kutuphan.htm adresinden erişildi.

Taşkın, Z. (2014). Elektronik kaynak lisans anlaşmaları: Türkiye'de kütüphane ve kütüphanecilerin durumu. *Türk Kütüphaneciliği, 28*(1), 6-17.

Vizyon ve misyon. (2016). *Özyeğin Üniversitesi Kütüphanesi*. https://library.ozyegin.edu.tr/tr/vizyon-ve-misyon adresinden erişildi.